

Republika e Kosovës
Republika Kosovo-Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Zakon br. 03/L- 133

O PRIRODNOM GASU

Skupština Republike Kosovo;

Na osnovu člana 65.1 Ustava Republike Kosovo,

Usvaja

ZAKON O PRIRODNOM GASU

Član 1
Cilj

1. Ovim zakonom stvara se zakonski okvir za prenos, distribuciju, snabdevanje, korišćenje i skladištenje prirodnog gasa.
2. Ovim zakonom uređuju se organizovanje i funkcionisanje sektora prirodnog gasa, pristup tržištu, kriterijumi i važeće procedure za izdavanje ovlašćenja za prevoz, distribuciju, snabdevanje, korišćenje i skladištenje prirodnog gasa, kao i operisanje sistemom.
3. Pravila koja su određena ovim zakonom, obuhvatajući i prirodni tečni gas (PTG), važiti će i za biogas i gas iz biomasa, ili drugim vrstana gasa, do mere u kojoj takvi gasovi se mogu tehnički inicirati i sa aspekta sigurnosti svakako da se iniciraju, kao i da se transportuju, preko prirodnog gasnog sistema.

Član 2
Definicije

1. Termini korišćeni u ovom zakonu imaju sledeća značenja:

1.1. **Prenos** - transport prirodnog gasa putem mreže cevovoda pod pritiskom visokim u sistemu cevovoda, osim mreže cevovoda gornjeg toka, sa namerom slanja do potrošača, ali ne obuhvatajući snabdevanje, prema standardima EZ;

1.2. **Interkonektor** - linija prenosa koja prolazi ili ide pored granice Kosova i bilo koje susedne zemlje, za ciljem priključenja na nacionalni sistem prenosa prirodnog gasa sa tom zemljom;

1.3. **Inspektor** - inspektor prirodnog gasa i sistema za prenos gasa;

1.4. **Snabdevanje** - prodaja, obuhvaćajući i preprodaju prirodnog gasa, obuhvatajući i PTG, do poslednjeg potrošača;

1.5. **Prirodni gas** - mešavina karbohidrata u gasnom stanju, ili kao mešavina u neprerađenoj nafti, u prirodnim podzemnim rezervoarima u uslovima rezervoara. Primarni hidrokarbohidrati, koji se obično nalaze u mešavinama, su metan, etan, propan, butan i pentoni;

1.6. **Potrošač** - zadnji potrošači na veliko prirodnog gasa i preduzeća prirodnog gasa koja kupuju gas;

1.7. **Potrošač za potrebe domaćinstva** - potrošač koji kupuje prirodni gas za korišćenje u svom domaćinstvu;

1.8. **Potrošač koji ne nabalja gas potebe domaćinstva** - potrošači koji kupuju prirodni gas, koji nije za korišćenje u domaćinstvu;

1.9. **Zadnji potrošač** - potrošači koji kupuju prirodni gas za svoje potrebe;

1.10. **Privilegovani potrošači** - potrošači koji kupuju jeftinije prirodni gas od snabdevača koji su oni izabrali, u skladu sa članom 20 ovog zakona;

1.11. **Potrošači na veliko** - fizičko ili pravno lice, osim operatora sistema prenosa plirrodnog gasa i operatora sistema raspodele, koji kupuju prirodni gas za ciljem rasprodaje unutar ili van sistema u kome su priključeni;

1.12. **Priključenje na gasovodni sistem** - fizičko priključenje u mrežama prenosa, skladištenja i snabdevanja u skladu sa tehničkim uslovima koji su propisani;

1.13. **Kontrola** - preduzete mere između ili unutar preduzeća kada se na osnovu prava, obaveza, ugovora ili ostalih sredstava, odvojenih ili kombinovanih, stiče pravo vršenja odlučujućeg uticaja na vlasništvo preduzeća i posebno:

13.1. na vlasništvo ili pravo korišćenja svih bogatstava ili samo jednog dela aseta preduzeća, ili

13.2. na prava ili ugovore koji imaju odlučni uticaj u sastavu, glasanju ili na odluke organa preduzeća;

1.14. **Linepack** - skladištenje gasa pod pritiskom u sistemima prenosa i raspodele gasa, ali isključujući postrojenja rezervisana za operatere sistema prenosa u vršenju njihove funkcije;

1.15. **Direktna linija** - cevovod prirodnog gasa, osim interkonektiranog sistema koji direktno povezuje preduzeće gasa i privilegovanog potrošača.

1.16. **Ministarstvo** - Ministarstvo energetike i rudarstva;

1.17. **Ministar** - ministar Ministarstva energetike i rudarstva;

1.18. **Preduzeće prirodnog gasa** - fizičko i pravno lice koje obavlja najmanje sledeće funkcije: proizvodnju, prevoz, distribuciju, snabdevanje, kupovinu, prodaju ili skladištenje prirodnog gasa, obuhvatajući i PTG, i koji je odgovoran za komercijalne, tehničke i/ili održavanje u vezi sa ovim funkcijama, ali ne spada u zadnjeg potrošača;

1.19. **Preduzeća za snabdevanje** - fizičko ili pravno lice koje vrši funkciju snabdevanja;

1.20. **Integrirano preduzeće prirodnog gasa** – vertikalno ili horizontalno integrirano preduzeće;

1.21. **Preduzeće vertikalno integrirano** - preduzeće ili grupa preduzeća prirodnog gasa, međusobni odnosi čijih spadaju u domenu kategorije „kontrola“ koncentrisanja među preduzećima i gde preduzeće/grupa vrši najmanje jednu od funkcija prenosa, distribucije PTG ili skladištenja, kao i najmanje jednu od funkcija proizvodnje ili snabdevanja prirodnim gasom;

1.22. **Preduzeće horizontalno integrirano** - preduzeće koje vrši najmanje jednu funkciju proizvodnje, prenosa, distribucije, snabdevanja i skladištenja prirodnog gasa, kao i aktivnost koja nije u vezi sa gasom;

1.23. **Operator sistema prenosa** - fizičko ili pravno lice odgovorno za operiranje, obezbeđenje održavanja i, ako je potrebno, razvoj prenosnog sistema u određenoj zoni, i kada je to moguće, priključenje ovog sistema na drugi sistem, i za osiguranje dugoročnih mogućnosti sistema koji će pokrivati razumnu potražnju za prevoz prirodnog gasa;

1.24. **Operator distributivnog sistema** - fizičko ili pravno lice, koje obavlja funkciju distribucije i odgovoran je za operiranje, osiguranje održavanja, i ako je potrebno, razvoj distributivnog sistema, u jednoj određenoj zoni gde je to moguće, priključenje ovog sistema na drugi sistem i za osiguranje dugoročnih mogućnosti sistema, i da pokriva razumnu potražnju za raspodelu prirodnog gasa;

1.25. **Operator sistema skladištenja** – fizičko ili pravno lice koje vrši funkciju skladištenja i koje je odgovorno za postrojenja skladištenja;

1.26. **Operator sistema PTG** - fizičko ili pravno lice koje vrši funkciju pretvaranja u tečnost prirodnog gasa, ili uvozom, istovarivanje i ponovnu gasifikaciju PTG-a, i odgovoran je za operisanje postrojenjima;

1.27. **Dugoročno planiranje** - planiranje snabdevanja i prevoznog kapaciteta preduzeća prirodnog gasa na dugoročnim osnovama, sa namerom pokrivanja potražnje za prirodni gas sistema, diversifikacija izvora i osiguranje snabdevanja za potrošače;

1.28. **Mreža cevovoda gornjeg toka** – svaki cevovod ili mreža cevovoda koja je izgrađena kao deo projekta proizvodnje nafte ili gasa, ili korišćene za prevoz prirodnog gasa od jednog ili više projekata do postrojenja i centrale za preradu, ili do konačnog primorskog terminala za skladištenje;

1.29. **Postrojenja skladištenja** - postrojenje koje se koristi za skladištenje prirodnog gasa, i koji je u vlasništvu i/ili se operiše od strane jednog preduzeća prirodnog gasa, obuhvatajući i deo postrojenja za PTG koje su korišćene za skladištenje, isključujući iskorišćeni deo za proizvodne operacije, kao i isključujući postrojenja koje su rezervisane isključivo za operatore sistema za prevoz u vršenju njihovih funkcija;

1.30. **Postrojenje PTG** - terminal koji se koristi za pretvaranje u tečnost prirodnog gasa, ili uvoz, istovar i ponovno gasifikacije PTG, te obuhvatit će pomoćne usluge i privremeno skladištenje za proces ponovne gasifikacije i narednom slanju prema sistemu prenosa, ali ne obuhvaća delove terminala PTG koji je korišćen za skladištenje;

1.31. **Sistem** – svaka prenosna mreža, distributivna mreža, postrojenje PTG ili/ skladištenja kao vlasništvo ili/ operisanje u preduzeću prirodnog gasa, obuhvatajući linepack i njena postrojenja koje pružaju pomoćne usluge, i onim relevantnim preduzećima koja su potrebna za osiguranje pristupa prevoza za distribuciju PTG;

1.32. **Sigurnost** - sigurnost u snabdevanju prirodnim gasom i tehnička sigurnost;

1.33. **Priključni sistem (interkonektiran)** - jedan broj međusobno povezanih sistema;

1.34. **Distribucija** - prevoz prirodnog gasa preko lokalnih ili regionalnih mreža cevovoda sa namerom slanja potrošačima, ne uključujući snabdevanje;

1.35. **Pomoćne usluge** - potrebne usluge za pristup mrežama prenosa, distribucije i/ili PTG skladištenja, obuhvatajući balansiranje i prilagođavanje na težinu, isključujući postrojenja rezervisana isključivo za operatore sistema prenosa koji vrše njihove funkcije;

1.36. **Korisnici sistema** - fizičko ili pravno lice koje snabdeva ili se snabdevaju iz sistema;

1.37. **PTG** - prirodni tečni gas je prirodni gas, koji je pretvoren u tečno stanje zbog lakšeg skladištenja i prevoza - da bi se pretvorio u tečno stanje temperatura se smanjuje $-163\text{ }^{\circ}\text{C}$ a maksimalni pritisak tokom prevoza kreće se oko 25 kPa;

2. Ostali izrazi korišćeni u ovom zakonu imaju isti značaj, kao što je i utvrđeno Zakonom o energiji i Zakonom o Regulatoru energije.

Član 3 **Politike sektora prirodnog gasa**

1. Ministarstvo energije i rudarstva je odgovorni autoritet za utvrđivanje politike u sektoru prirodnog gasa. Ministarstvo će utvrđivati svoju politiku u konsultaciji sa ostalim organima vlade. Utvrđene politike u sektoru prirodnog gasa, preispituju se najmanje jednom u tri (3) godine, uzimajući u obzir sledeće činioce:

1.1. izgradnja potrebnog institucionalnog okvira, imajući u vidu kompetentni autoritet za implementaciju takve politike;

1.2. obezbeđenje sigurnog snabdevanja prirodnim gasom;

1.3. prognoziranje uvoza i izvoza prirodnog gasa;

1.4. elaborisanje i razvoj investicionih program u sektoru prirodnog gasa;

1.5. osiguranje zaštite okoline;

1.6. ocenjivanje i utvrđivanje efektivnih politika koje obezbeđuju transparentnost razvoja cena i regulisanih tarifa prirodnog gasa.

1.7. povećanje efikasnosti u proizvodnji, deponovanju, prevozu, distribuciji i korišćenju prirodnog gasa;

1.8. razvoj i osiguranje kapaciteta za deponovanje prirodnog gasa;

1.9. specificiranje pravaca, istraživanja i mogućeg razvoja za sektor prirodnog gasa, kao i promovisanje naprednih tehnologija u ovoj oblasti;

1.10. razvoj međunarodne saradnje;

1.11. predlaganje i sastavljanje podzakonskih akata u sektoru prirodnog gasa.

2. Ministarstvo osigurava ispunjenje ovih elemenata, preduzimajući dole navedene radnje i to:

2.1. sastavljanje programa i planova za ostvarivanje politike do mere kada druge

- agencije ne budu imale primaran autoritet nad njima;
- 2.2. studije o prioritetnim tačkama politike prema finansijskim mogućnostima;
- 2.3. rad sa Kancelarijom Regulatora energije i ostalim vodećim subjektima iz sektora prirodnog gasa;
- 2.4. nadgledanje primenjivanja i usklađivanja određenih mera za zaštitu okoline od strane odgovarajućih agencija;
- 2.5 obezbeđivanje usklađivanja standarda i regulatora Evropske Zajednice u sektoru prirodnog gasa, kao i stvaranje potrebnih mehanizama za njihovo sprovođenje;
- 2.6. elaborisanje i sastavljanje, zajedno sa Ministarstvom rada i socijalne zaštite, udruženjima i sindikatima, predložima za socijalne i zdravstvene politike zasektor prirodnog gasa, programa o socialnoj i zdravstvenoj pomoći, kao i rehabilitacija onih koji su doživeli udese na poslu i od profesionalne bolesti;
- 2.7. U saradnji sa Ministarstvom rada i socijalne zaštite donosi podzakonska akta u vezi normi i zaštite na radu u sektoru prirodnog gasa.
3. Sva postrojenja prirodnog gasa, povezana sa mrežom prenosa ili raspodele, funkcionišu kao jedinstven sistem prirodnog gasa, u cilju zajedničkog prenosa, depozotovanja, raspodele i stalnog snabdevanja prirodnim gazom.
4. Sistem prirodnog gasa na Kosovu deluje kao integralni sistem povezan sa sistemom prirodnog gasa ostalih država na regionalnom tržištu, kada su ovi sistemi u skladu sa tehničkim i bezbednosnim standardima Evropske Zajednice.

Član 4

Obaveze pružanja javnih usluga i zaštita potrošača

1. Kancelarija Regulatora energije će primenjivati utvrđeni regulativni autoritet prema Zakonu o Regulatoru energije za preduzeća prirodnog gasa i za industriju prirodnog gasa na Kosovu i uređivaće tržište prirodnog gasa na Kosovu, sa ciljem postizanja konkurentskog tržišta, sigurnog i prijateljskog za okolinu prirodnog gasa, kao i da ne bude nikakve diskriminacije između preduzeća u pravima i njihovim obavezama.
2. Kancelarija Regulatora energije može da nametne odgovarajuće mere za preduzeća koja deluju u sektoru gasa, u vezi bezbednosti snabdevanja, sa efikasnošću energije, menadžiranjem zahteva za snabdevanje i ostala pitanja životne sredine sektora prirodnog gasa.
3. Kancelarija Regulatora energije će preduzeti potrebne mere za zaštitu zadnjih potrošača i da osigura visok nivo zaštite potrošača, obuhvatajući transparentnost u vezi sa uslovima i opšte ugovorne rokove, pristup opštim informacijama i mehanizmima

rešavanja sporova, kao i da obezbedi da privilegovani potrošač bude u mogućnosti da pređe od jednog do drugog snabdevača, kada postoji više od jednog snabdevača na raspolaganju.

4. Kancelarija Regulatora energije će primeniti potrebne mere za postizanje ciljeva socijalne i privredne kohezije, zaštitu okoline, koji mogu obuhvatiti sredstva za delovanje protiv klimatskih promena i sigurnost snabdevanja, kao i da će preduzeti podsticajne ekonomske mere bazirane na važećem zakonodarstvu i druge mere zatražene od Acquis.

5. Kancelarija Regulatora energije podnosi godišnji izveštaj Skupštini Kosova u skladu sa Zakonom o Regulatoru energije.

6. Autoritet o preduzećima prirodnog gasa, industriji prirodnog gasa i regulisanje tržišta prirodnog gasa, uređuje se od strane Kancelarije Regulatora energije u skladu ovlašćenjima koje su joj date Zakonom o Regulatoru energije.

Član 5

Izgradnja i operiranje prenosne mreže i druge obaveze

1. Izgradnja i operiranje novih mreža za prenos i distribuciju gasa, izgradnja direktnih cevovodnih sistema za tranzitni prenos prirodnog gasa, kao i snabdevanje prirodnim gasom potrošačima na veliko, obaviće se u skladu Zakona o koncesijama i Zakonom o Regulatoru energije.

2. Način postizanja povoljnog nivoa bezbednosti snabdevanja gasom, utvrđivanje uloge i odgovornosti aktera tržišta gaza, kao i utvrđivanje instrumenata za realizovanje ovih ciljeva reguliše se podzakonskim aktom.

Član 6

Određivanje operatora sistema prenosa i skladištenja

Vlada Republike Kosovo bira na osnovu konkurencije i imenuje pravna lica kao kandidate za operatora sistema prenosa i depozitovanja. Kandidati trebaju da apliciraju za licence Kancelarije Regulatora energije u roku od šesdeset (60) dana od dana izbora od strane Vlade.

Član 7

Zadatak operatora prenosnog sistema i skladištenja

1. Svaki operator prenosnog sistema, skladištenja ili/i PTG će:

1.1 operisati, održavati i razvijati, u privrednim uslovima, sigurne, verodostojne i efikasna postrojenja za prenos i/ili PTG sa potrebnom pažnjom za okolinu;

1.2 se uzdržati od diskriminacije između korisnika ili klasa korisnika sistema, naročito u korist svojih povezanih preduzeća;

1.3 osigurati za svaki operator prenosnog sistema i skladištenja, PTG i/ili operatora distributivnog sistema dovoljne informacije da bi osigurao da prevoz i skladištenje prirodnog gasa može da se izvrši u skladu sa sigurnim i efikasnim operisanjem interkonektivnog sistema;

1.4 osigurati za korisnike sistema potrebne informacije sa efikasan pristup sistemu.

2. Donošena pravila od strane operatora prenosnog sistema za balansiranje sistema za transport gasa biće objektivne, transparentne i nediskriminatorne, obuhvatajući pravila za zaduživanje korisnika mreža za nebalansiranje energije.

3. Uslove i nediskriminatorne rokove, obuhvatajući i refleksivne tarife koštanja, za pružanje takvih usluga od strane operatora prenosne mreže, će se utvrditi i predložiti od strane operatora sistema. Takva pravila biće predstavljena Kancelariji regulatora energije, za prihvatanje. Prihvaćena pravila od strane Kancelarije regulatora energije, koja nisu odbijena za prihvatanje unutar devedeset (90) dana, smatraće se prihvaćenim. Nakon prihvatanja, pravila će se objaviti.

4. Operatori prenosnog sistema će nabaviti energiju koju koriste za vršenje svojih funkcija na osnovu transparentnih, nediskriminatornih i tržišnih procedura.

Član 8

Nezavisnost operatora sistema prenosa i skladištenja

1. Operator sistema prenosa je deo vertikalno integrisanog preduzeća, on će biti nezavisan, najmanje u smislu svoje zakonske forme, organizacije i donošenja odluka od ostalih aktivnosti koja nisu vezana sa prenosom. Ovaj zahtev, neće sadržati obavezu za podelu vlasništva nad vlasništvom sistema prenosa od strane preduzeća koje je vertikalno integrisano.

2. Da bi se osigurala nezavisnost operatora prenosnog sistema, navedena u stavu 1.ovog člana, važe sledeći minimalni kriterijumi:

2.1 lica koja su odgovorna za menadžiranje operatorom prenosnog sistema ne mogu učestvovati u strukturama kompanije, integrisanog preduzeća za prirodni gas, direktno ili posredno odgovorne za svakodnevno operisanje, distribuciju i snabdevanje prirodnim gasom;

2.2 treba preduzeti adekvatne mere kako bi se obezbedilo da se profesionalni interesi odgovornih lica za menadžiranje Operatora prenosnog sistema uzimaju u obzir na način koji potvrđuje da su sposobni da samostalno posluju;

2.3 operator prenosne mreže, imaće efektivno pravo donošenja odluka, nezavisno od integrisanog preduzeća prirodnog gasa, u vezi sa neophodnim asetimama za operisanje, održavanje i razvoj mreže. Ovo ne treba da predstavlja smetnju za postojanje potrebnih koordiniranih mehanizama za zaštitu ekonomskih prava i

menadžerkog nadgledanja matične kompanije u vezi povraćaja aseta koji su regulisani u skladu stavom 2. člana 22. ovog zakona, zavisnoj kompaniji.

2.4 naročito, u kontekstu podstava 3. ovog stava, omogućiće matičnoj kompaniji da donosi godišnji finansijski plan, ili neki drugi ekvivalentni instrument operatora prenosnog sistema, te će utvrditi globalne granice iznad nivoa obaveza njene zavisne kompanije. Ovo ne dozvoljava matičnoj kompaniji da pruža uputstva u vezi sa svakodnevnim operacijama, ni u vezi sa individualnim odlukama u vezi sa izgradnjom i unapređivanjem linija prenosa koje ne prevazilaze uslove finansijskog plana koji je donet, ili nekog drugog ekvivalentnog instrumenta.

2.5 operator prenosne mreže sastavlja program rada koji predviđa mere kojima će se obezbediti onemogućavanje diskriminatoskog ponašanja i njeno adekvatno nadgledanje. Program određuje posebne obaveze koje moraju ispunjavati zaposleni. Jedan godišnji izveštaj, koji određuje preduzete mere, bit će predstavljen od strane odgovornog lica ili organa za monitorisanje programa održavanja kod Kancelarija regulatora energije, koji će biti objavljen.

Član 9

Konfidencijalnost operatora sistema prenosa i skladištenja

1. Bez prejudiciranja člana 15. ovog zakona i pojedinih članova Zakona o Regulatoru energije, ili pojedinih drugih zakonskih obaveza za otkrivanje informacija, svaki operater sistema prenosa, skladištenja i/ili TPG treba da čuva tajnost osetljivih komercijalnih informacija, osiguranim tokom vršenja njenih poslova, kao i da ne dozvoljava otkrivanje na diskriminirajući način informacije o svojoj aktivnosti, koje mogu biti sa komercijalnom prednošću.

2. Operator prenosnog sistema, u kontekstu prodaje i kupovine prirodnog gasa od dotičnih preduzeća, neće zloupotребiti osetljive komercijalne informacije, koje su osigurane od strane trećih stranaka, u kontekstu pružanja i pregovaranja o pristupu sistemu.

Član 10

Određivanje distributivnog operatora

Vlada Republike Kosovo bira na osnovu konkurencije i imenuje jednog (1) ili više pravna lica, kao kandidate za operatora sistema raspodele. Kandidat treba da aplicira za licencu Kancelarije regulatora energije unutar šesdeset (60) dana od dana izbora od Vlade.

Član 11

Zadaci operatora distributivnog sistema

1. Svaki operator distributivnog sistema će:

- 1.1. operisati, održavati i razvijati u privrednim uslovima, bezbedan, pouzdan i efikasan sistem, vodeći računa o životnoj sredini;
  - 1.2. suzdržati se od diskriminacije među korisnicima sistema, naročito u korist svojih povezanih preduzeća;
  - 1.3. osigurati za svakog operatora prenosnog sistema, skladištenja, TPG-a i/ili operatoru distributivnog sistema, dovoljne informacije za osiguranje prevoza i skladištenja prirodnog gasa, da bi se isti izvršio na najbolji, sigurni i efikasan način u sistemu interkonekcije;
  - 1.4. osigura za korisnike sistema potrebne informacije za efikasan pristup sistemu;
2. Pravila prihvaćena od strane operatora distributivnog sistema za balansiranje distributivnog sistema gasa biće objektivna, transparentna i nediskriminatorna, obuhvatajući i pravila za opterećenje korisnika svojih mreža zbog nebalansiranja energije.
  3. Uslovi i nediskriminatorski rokovi, obuhvatajući i reflektivne tarife koštanja, za pružanje takvih usluga od strane operatora prenosnog sistema, izrađuju se i predlažu od strane operatora sistema.
  4. Usvojena pravila od operatora podnose se Kancelariji Regulatora energije, koja se nakon prihvatanja objavljuju. Zahtevi koji se ne odbiju u toku šesdeset (60) dana smatraju se prihvaćenim..

Član 12

Nezavisnost operatora distributivnog sistema

1. Ako operator distributivnog sistema je deo vertikalno integrisanog preduzeća, on će biti nezavisan najmanje u smislu svoje zakonske forme, organizacije i donošenja odluka od drugih aktivnosti koje nisu povezane sa distribucijom. Ovaj zahtev neće sadržati obavezu podele vlasništva nad imovinom distributivnog sistema od strane vertikalno integrisanog preduzeća.
2. Da bise osigurala nezavisnost operatora distributivnog sistema, koja je navedena u stavu 1. ovog člana, važe sledeći minimalni kriterijumi:
  - 2.1. lica koja su odgovorna za menadžiranje operatora distributivnog sistema, ne mogu da učestvuju u strukturama odgovorne kompanije integrisanog preduzeća prirodnog gasa, direktno ili posredno za svakodnevno operisanje proizvodnje, prenosa i snabdevanje prirodnim gasom;
  - 2.2. preduzimaju se pogodne mere da bi se osigurali stručni interesi odgovornih lica za menadžiranje operatora distributivnog sistema, uzeti su u obzir na takav način da se osigura da su oni sposobni da deluju na nezavisan način;

2.3. operator distributivne mreže, posedovat će efektivna prava donošenja odluka, nezavisno od integrisanog preduzeća prirodnog gasa, u vezi sa potrebnim asetima za operisanje, i održavanje mreže. Ovo ne sprečavati postojanje potrebnih mehanizama za koordinaciju za osiguranje zaštite ekonomskih prava i menadžerskog nadgledanja matične kompanije, u vezi sa vraćanjem posrednim putem uređenih aseta u skladu sa stavom 2. člana 22. ovog zakona u zavisnoj kompaniji.

2.4. posebno, ovo će omogućiti matičnoj kompaniji da donese godišnji finansijski plan, ili neki ekvivalentni instrumenat operatora distributivnog sistema, kao i da odredi globalne granice iznad nivoima obaveze svoje zavisne kompanije. Ovo ne dozvoljava matičnoj kompaniji da pruža uputstva u vezi sa svakodnevnim operacijama i unapređivanjem linija distribucije, koja ne prekoračuju uslove prihvaćenog finansijskog plana, ili nekog drugog ekvivalentnog instrumenta.

2.5. operator distributivnog sistema sastavlja program rada koji predviđa mere koja osiguravaju isključivanje diskriminatorskog ponašanja i adekvatno njegovog nadgledanja. Program određuje posebne obaveze zaposlenih. Godišnji izveštaj koji utvrđuje preduzete mere, biće predstavljen od strane lica ili odgovornog organa za nadgledanje programa kod Kancelarije Regulatora energije, i isti će se objaviti.

Član 13

Konfidencijalnost operatora distributivnog sistema

1. Nezavisno od člana 15 ovog zakona, ili neke zakonske obaveze za otkrivanje informacija, svaki operator distributivnog sistema čuva tajnost osetljivih komercijalnih informacija, osiguranim tokom vršenja svojih poslova, kao i zabranjuje i diskriminatorsko otkrivanje informacija o svojoj aktivnosti, koja mogu da poseduju komercijalnu prednost.

2. Operator distributivnog sistema, u kontekstu prodaje i kupovine prirodnog gasa od dotičnih preduzeća, neće zloupotrebljavati osetljive komercijalne informacije, koje su osigurane od strane trećih strana, u kontekstu pružanja ili pregovaranja za pristup sistemu.

Član 14

Operator kombinovanog sistema

1. Definicije u stavu 1. člana 8. i stavu 1. člana 12. ovog zakona neće sprečavati operisanje jednog kombinovanog operatora sistema prenosa, TPG, skladištenja i distribucije, koji je nezavisan u zakonskom smislu, organiziranošću i donošenja odluka od drugih aktivnosti koje nisu povezane sa operacijama prenosnog sistema, TPG, deponovanja i distribucije, kao i da ispunjava zahteve koje su određene podstavovima 1.1. do 1.4. ovog stava. Uslovi ovog člana neće stvarati obavezu podele vlasništva aseta kombinovanog sistema, vertikalno integrisanog preduzeća. Uslovi za obavljanje delatnosti operatora kombinovanog sistema obuhvatiće:

1.1. lica odgovorna za menadžiranje operatorom kombinovanog sistema, ne učestvuju u strukturama kompanije integrisanog preduzeća prirodnog gasa, direktno ili indirektno, za svakodnevno operisanje proizvodnjom i snabdevanjem prirodnim gasom;

1.2. pogodne mere da bi se osigurali da profesionalni interesi odgovornih lica za menadžiranje Operatorom kombinovanog sistema, su uzeti u obzir, tako da se osigura da su oni sposobni da nezavisno deluju;

1.3 operator distributivne mreže će posedovati efektivna prava donošenja odluka, nezavisno od integrisanog preduzeća prirodnog gasa, u vezi sa potrebnim asetima održavanja i razvoja mreže. Ovo neće smetati postojanje potrebnih mehanizama za koordinaciju za osiguranje zaštite privrednih prava i menadžersko nadgledanje matične kompanije u vezi sa vraćanjem uređenih aseta u skladu stavom 2. člana 22. ovog zakona zavisne kompanije;

1.4 naročito, ovo će omogućiti matičnoj kompaniji da donese godišnji finansijski plan, ili neki drugi ekvivalentni instrumenat, operatora distributivnog sistema, kao i da odredi globalne graniče nad nivoima obaveza svoje zavisne organizacije. Ovo neće dozvoliti matičnu kompaniju da pruža uputstva u vezi sa svakodnevним poslovima, niti u vezi sa individualnim odlukama u vezi sa izgradnjom ili unapređivanjem linija raspodele, koja ne prevazilaze uslove finansijskog plana koji je prihvaćen, ili nekog drugo ekvivalentnih instrumenata;

1.5 operator kombinovane mreže, sastavlja plan toka i predviđa mere koja osiguravaju isključenje diskriminatorno ponašanje i osigura adekvatno nadgledanje. Program treba da predodredi posebne obaveze, koje zaposleni moraju izvršiti. Jedan godišnji izveštaj, će predodrediti preduzete mere, i bit će predstavljen od strane odgovornog lica ili organa za monitorisanje programa toka, kod Kancelarija Regulatora energije, koji će biti objavljen.

Član 15 **Pravo pristupa računima**

1. Kancelarija regulatora energije u skladu sa članom 50. Zakona o Regulatoru energije i članom 16 ovog zakona, ima pravo pristupa računima preduzeća prirodnog gasa.

2. Kancelarija regulatora energije, čuva tajnost osetljivih komercijalnih informacija; imaju u vidu, međutim, da otkrivanje takvih informacija može da se izvrši od strane Kancelarije regulatora energije, kada je to nophodno za vršenje svojih funkcija.

Član 16 **Gašenje računa**

1. Kancelarija regulatora energije osigurava da se računi preduzeća prirodnog gasa, vode u skladu sa stavovima od 2 do 5 ovog člana. Tamo gde preduzeća ostvaruju

dobit nepoštovanjem ovih stavova, na osnovu člana 24. ovog zakona, one će voditi bar unutrašnje račune u skladu sa ovim članom.

2. Preduzeća prirodnog gasa, bez obzira na njihov sistem vlasništva ili zakonsku formu, će sastavljati, podneti na reviziju i objavljivati svoje godišnje obračune u skladu sa važećim zakonodavstvom, sa godišnjim obračunima društava sa ograničenim odgovornošću. Preduzeća koja po zakonu nisu obavezne da objavljuju svoje godišnje obračune, će zadržati po jednu kopiju istih u centralnim kancelarijama, koji će biti dostupni javnosti.

3. Preduzeća prirodnog gasa, u svojim unutrašnjim računima, će voditi posebne račune za svaku aktivnost oko prenosa, distribucije, TPG ili deponovanja, kao što bi bile obavezne ako bi aktivnosti o kojima je reč, bile odvojene, u cilju onemogućavanja diskriminacije, posredno subvencioniranje i poremećaja konkurencije. Preduzeća vode račune koji mogu biti konsolidovani za ostale aktivnosti u vezi sa gasom, koje se ne odnose na prenos, distribuciju, TPG i deponovanje.

4. Dohoci iz vlasništva nad mrežom za prenos/distribuciju će biti specificirane u računu. Do 1.januara 2015.godine, one će održavati posebne račune za aktivnosti o privilegovanim potrošačima i aktivnostima za ostale potrošače. Tamo gde je moguće, one će voditi konsolidovane račune za ostale aktivnosti u vezi sa gasom. Unutrašnji računi će obuhvatiti bilans stanja kao i račune dobitka i gubitka za svaku aktivnost.

5.Revizija pomenuta u stavu 2. ovog člana, posebno će verifikovati poštovanje obaveze izbegavanja diskriminacije i posredne subvencije, navedene u stavu 3. ovog člana.

6.Preduzeća u svojim unutrašnjim računima će specificovati pravila o podeli imovine i obaveza, troškova i prihoda, bez prejudiciranja važećih pravila koja se uzimaju u obzir prilikom pripremanja obračuna, navedenih u stavu 3 ovog člana. Ova unutrašnja pravila mogu se promeniti samo u izuzetnim slučajevima slučajevima. Ove promene se moraju dobro pripremiti i obrazložiti.

7.Godišnji obračuni prikazuju, u okviru svojih podataka, svaku transakciju određene jedinice, koja je izvršena sa dotičnim preduzećima.

Član 17

Pristup treće stranke

1. Operateri mreže prenosa i operatori sistema raspodele, treba da dozvole preduzećima za prirodni gas i privilegovanim potrošačima, obuhvateći preduzeća za snabdevanje, da imaju pristupa, bez diskriminacije, u mreži prenosa i raspodele, u skladu sa pravilima i tarifama, koje su donošene i objavljene od strane Kancelarije Regulatora energije. Tarife trebaju biti transparentne i nediskriminirajuće.

2. Odredbe stava 1. ovog člana neće sprečavati okončavanje dugoročnih ugovora, ako su one u skladu sa ciljevima ovog zakona, u kontekstu promovisanja konkurencije. Operatori prenosnog sistema, ako je neophodno za vršenje svojih funkcija,

obuhvatajući i one u vezi sa međugraničnim prevozom, imaće pristupu mrežama ostalih operatora prenosnog sistema.

3. Pristup za treće strane, slično onima specificiranim u stavu 1. ovog člana, će se dozvoljavati za mreže gornjeg toka cevovoda, obuhvateći postrojenja koje pružaju tehničke usluge, karakteristične za jedan takav pristup, osim za mreže i postrojenja koja se koriste za operacije domaće proizvodnje na lokaciji terena gde se proizvede gas. Operatori sistema prenosa i raspodele trebaju da pruže ne diskriminirajuće usluge za sve korisnike mreže.

4. Pristup naznačen u stavu 3. ovog člana pružiće se u cilju postizanja konkurentskog tržišta prirodnim gasom, imajući u vidu sigurnost i redovitost snabdevanja, kapacitete koji su na raspolaganju ili koji se mogu stavljati na raspolaganju, kao i za zaštitu okoline. U smislu ovog stava treba se uzeti u obzir:

4.1. potreba za odbijanje pristupa, kada postoji neusklađenost tehničkih specifikacija, koja se ne mogu razložno otkloniti;

4.2. potreba da se izbegavaju poteškoće koje se ne mogu otkloniti i koje bi mogle kompromitirati buduću efikasnu, redovnu i planiranu proizvodnju hidrokarbura, obuhvatajući one iz oblasti ekstremne stabilnosti privrede;

4.3. potreba da poštovanje razložne potrebe, i dobro obrazložene od strane vlasnika ili operatora mreže i cevovoda u gornjem toku za prevoz i preradu gasa i interese svih korisnika gornje mreže cevovoda ili dotičnih postrojenja prerade ili tretiranja na koja se može uticati; kao i

4.4. neophodnost primenjivanja zakona i administrativnih procedura, u skladu sa važećim zakonodavstvom za izdavanje ovlašćenja za proizvodnju ili razvoj u gornjem toku.

5. Kancelarija Regulatora energije će doneti pravila za rešavanje sporova u vezi sa pristupom ili odbijanjem za dozvoljavanje pristupa, prema bilo kojem postrojenju utvrđenim ovim Zakonom. Kancelarija Regulatora energije objavljuje informacije u vezi toka, metodologije i strukture tarifa.

6. Operator prenosnog sistema treba da javno objavi detaljnu informaciju u vezi uslugu koje pružaju i povoljnih usluga za apliciranje, zajedno sa potrebnim tehničkim informacijama, za korisnike mreže, da bi imali efektivan pristup mreži. U cilju obezbeđivanja transparentnih, objektivnih i nediskriminirajućih tarifa i da se olakša efektivno korišćenje mreže gasa.

7. Konačno rešenje Kancelarije Regulatora energije podleže žalbenom postupku u sudovima opšte jurisdikcije na Kosovu. Tarife za pristup neće ograničiti sposobnost za isplatu niti će poremetiti tržište van granica pojedinih prenosnih sistema. Tamo gde će razlike u tarifnim strukturama ili mehanizmi za balansiranje ometati trgovinu sa prenosnim sistemima, operatori prenosnih sistema, Kancelarija regulatora energije, će aktivno saradivati, za povećanje usklađenosti tarifnih struktura, obuhvatajući one tačke u vezi sa balansiranjem.

Član 18

Odbijanje pristupa

1. Operatori sistema za prenos, distribuciju i deponovanje, mogu odbiti pristup sistemu zbog nedostatka kapaciteta ili u slučajevima kada pristup sistemu može da ih ometa u vršenju svojih obaveza u pružanju javnih usluga, navedenih u stavu 2. člana 4. ovog zakona, zbog ozbiljnih privrednih i finansijskih poteškoća i to prema ugovorima uzmi ili plaćaj, imajući u vidu kriterije i procedure utvrđene članom 23 ovog zakona. Takvo odbijanje se mora obrazložiti.

2. Ministarstvo može da zahtevati od preduzeća prirodnog gasa da odbije da pruži pristup njenim postrojenjima na osnovu nedostataka kapaciteta ili nedostatka uključivanja za potrebne investicije do mere koja bi ekonomski bila opravdana, ili kada jedan mogući potrošač je spreman za proširenje kapaciteta.

Član 19

Nova infrastruktura

1. Nove velike interkonekcije između Kosova i ostalih zemalja, kao i postrojenja TPG, ili skladištenja, po zahtevu, mogu da ne primene odredbe članova 17. i stavova 2. i 3. člana 22. ovog zakona pod ovim uslovima:

1.1 investicije treba da podstiču konkurentnost i da poboljšaju sigurnost snabdevanja.

1.2 nivo opasnosti u vezi investicije je takav da investicija neće se izvršiti ako se ovaj izuzetak dozvoli;

1.3 infrastruktura treba da bude vlasništvo fizičkog ili pravnog lica, koje je odvojeno bar zakonskoj formi, od ostalih operatora, u čijim sistemima sa gradi takva infrastruktura;

1.4 troškove će snositi korisnik takve infrastrukture;

1.5 da izuzetak ne poremeti konkurentnost i efektivno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta gasa, niti efikasno funkcionisanje sistema koji je uređen i sa kojima se povezuje infrastruktura.

2. Stav 1. ovog člana će važiti i za znatno povećanje kapaciteta postojeće infrastrukture, kao i za modifikacije takvih infrastruktura, koja omogućavaju razvoj novih izvora za snabdevanje gasom.

3. Kancelarija regulatora energije, prema slučajevima, može da odluči da odobri određeni izuzetak, prema stavovima 1. i 2. ovog člana. Odluka se objavljuje.

- 3.1. izuzetak može važiti za sve, odnosno za određene delove nove infrastrukture, postojeće infrastrukture, ili za modifikovanje postojeće infrastrukture;
- 3.2. u odluci o odobravanju izuzetka, prema slučajevima, mora se imati u vidu potreba nametanja uslova u vezi sa vremenom trajanja izuzetka i nediskriminatorским pristupom prema interkonektoru;
- 3.3. prilikom odlučivanja o uslovima iz ovog stava, treba imati u vidu posebno vreme trajanja ugovora, dodatne kapacitete koji se trebaju izgraditi ili modifikovanje postojećih kapaciteta, vreme trajanja projekta kao i domaće okolnosti;
- 3.4 prilikom odobravanja izuzetka, Kancelarija Regulatora energije može da odluči o pravilima i mehanizmima za menadžiranje i podeli kapaciteta do mere koja ne ometa implementiranje dugoročnih ugovora;
- 3.5 odluka o odobravanju izuzetka, obuhvatajući i uslove koji su navedeni u podstavu 3.2. ovog stava, biće obrazložena dokazima i biće objavljena;
- 3.6 u slučaju interkonekcije, svaka odluka za odobravanje izuzetka doneće se nakon konsultacija sa predstavnicima druge zemlje, kroz koju prolazi interkonekcija ili sa regulatornim autoritetom te zemlje.

Član 20

Otvaranje tržišta i reciprocitet

1. Termin "privilegovani potrošač": obuhvatiće:

1.1. nedomaćinstva od i nakon 1. januara 2008 godine, kao i

1.2. sve potrošače, bez obzira da li su domaćinstva ili ne, od i nakon 1. januara 2015 godine.

2. Da bi se izbegla nedostatak balansa u otvaranju tržišta gasa:

2.1. ugovori za snabdevanje za jedan privilegovani potrošač u sistemu pojedine druge zemlje van Kosova, neće se zabranjivati, ako je potrošač privilegovan u oba sistema o kojima je reč;

2.2 u slučajevima kada se transakcije opisane u stavi 2.1. ovog stava odbijaju zbog toga što je potrošač privilegovan samo u jednom od sistema, ako Skupština izda nalog da odbijena stranka treba da izvrši traženo snabdevanje od potrošača, Kancelarija Regulatora energije će naložiti operatoru sistema da izvrši nalog Skupštine.

Član 21

Direktne linije

1. Kancelarija Regulatora energije, omogućava svakom privilegovanom potrošaču da se snabdeva preko direktne linije od preduzeća prirodnog gasa, uvek kada je to tehnički i ekonomski moguće.

2. Kancelarija Regulatora energije će doneti pravila na osnovu kojih će se utvrditi kriterijumi za davanje ovlašćenja za izgradnju ili operisanje direktnim linijama. Prilikom donošenja navedenih pravila, Kancelarija regulatora energije će imati u vidu probleme sigurnosti, efikasnosti, integriteta sistema prenosa i distribucije. Ova pravila će u primeni biti objektivna, transparentna i nediskriminatorna.

Član 22

Zadaci i obaveze Kancelarija Regulatora energije

1. Kancelarija Regulatora Energije biće nadležni autoritet za monitorisanje i regulisanje industrije prirodnog gasa na Kosovu, kao i biće odgovorna za sistem jednog tržišta koji nije diskriminatoran, efektivno konkurentan i funkcionalan, za prirodni gas na Kosovu. Za prenos ove funkcije, Kancelarija Regulatora Energije, će monitorisati kako je dole navedeno:

1.1 pravila o menadžiranju i podeli kapaciteta interkoneksije, u skladu sa autoritetom ili regulativnim autoritetima susednih zemalja sa Kosovo, sa kojima postoji interkonekcija;

1.2 mehanizmi za bavljenje preopterećenim kapacitetima unutar nacionalnog sistema gasa;

1.3 potrošeno vreme od strane operatera sistema prenosa i raspodele, za izvršenje priključenja i remontovanje;

1.4 objavljivanje dotičnih informacija od operatera sistema prenosa i raspodele u vezi sa interkonektorima, korišćenje mreže i podelu kapaciteta za zainteresovane stranke, imajući u vidu neophodnost tretiranja informacija koje nisu konsolidovane i komercijalni konfidencijalne.

1.5 efektivno uništenje računa (konta) kako je predodređeno Članom 16 ovog zakona, bude raznih subvencija između aktivnosti prenosa, raspodele, TPG i snabdevanja;

1.6 uslovi za pristup u depozitiranju, linepack i ostalim pratećih usluga, prema određivanju Članu 17 ovog zakona;

1.7 meru, do koje operateri sistema ispunjavaju svoje zadatke, u skladu sa članovima 7 i 11 ovog zakona;

1.8 nivo transparentnosti i konkurencije.

2. Kancelarija Regulatora Energije objavljivaće jedan godišnji izveštaj o rezultatima monitorisanja podataka i indikatora, koji su dati u gornjim pod-paragrafima 1.1 do 1.6 .

3. Kancelarija Regulatora Energije će pripremiti metodologiju određivanja tarifa za priključenje i pristup u mrežama prirodnog gasa, obuhvateći i tarife prenosa, raspodele, kao i usluge balansiranja.

4. Kancelarija Regulatora Energije, poseduje autoritet da zahteva od operatera sistema prenosa, TPG ili raspodele, prema potrebi, da modificiraju uslove i rokove, obuhvateći tarife i metodologije koje su napomenute u paragrafima 1, 2 i 3 da bi se osigurala da su one proporcionalne i da se ostvaruju na ne-diskriminatorni način.

5. Svaka stranka koja se žali protiv jednog od operatera prenosa, TPG ili raspodele u vezi sa problemima koji su navedeni u paragrafima 1, 2, 3 i 5 kao i u Članu 19, mogu da adresiraju žalbu Kancelariji Regulatora Energije, koja u svoju funkciju rešavanja sporova, će doneti odluku unutar dva meseca nakon primanja žalbe. Ovaj period može ne produžiti za još dva meseca ako se traže dodatne informacije od Kancelarije Regulatora Energije. Jedna takva odluka će imati obavezujuće dejstvo do njenog opovrgavanja preko procedure žalbe.

Član 23

Odstupanja u vezi sa obavezama uzmi-ili-plaćaj

1. Ako se jedno preduzeće prirodnog gasa suoči, ili smatra da će se suočavati sa ozbiljnim privrednim i finansijskim poteškoćama, zbog svojih obaveza preuzetih sporazumima "uzmi ili plaćaj" prema jednom ili više ugovora sa kupovinu gasa, ona može da aplicira za privremeno oslobađanje.

2. Zahtev iz stava 1 ovog člana će se razmotriti bez odlaganja. Zahtevi će biti praćeni sa svim potrebnim informacijama o prirodi i veličini problema, kao i o učinjenim pokušajima za rešavanje problema. U svojoj odluci za dozvoljavanje ili o privremenom odstupanju iz člana 17 ovog zakona, Kancelarija regulatora energije će uzeti u obzir dole navedene kriterijume:

2.1. težnju za postizanje jednog konkurentskog tržišta gasa;

2.2. potrebu za ispunjavanje obaveze javne službe kao i osiguranje snabdevanja;

2.3. položaj preduzeća prirodnog gasa na tržištu gasa i aktuelno stanje konkurentnosti na tržištu;

2.4. ozbiljnost privrednih i finansijskih poteškoća kojima se suočava preduzeće prirodnog gasa i preduzeća prenosa ili privilegovani potrošači;

2.5. datumi potpisivanja ugovora, uključujući meru do koje one omogućavaju promene na tržištu;

2.6. pokušaji koja su učinjeni za rešavanje problema;

2.7. meru u kojoj kompanija, u slučaju prihvatanja obaveza „uzmi ili plati“, bi bilo moguće predvideti da će ozbiljne poteškoće mogu prebroditi od same kompanije, imajući u vidu odredbe ovog zakona;

2.8. efekti od odobrenog odstupanja na korektnu primenu ovog zakona, u vezi sa urednim funkcionisanjem unutrašnjeg tržišta prirodnim gasom.

Član 24

Kosovo kao tržište koje je u svojim počecima i izolirano.

1. Dok Kosovo nema razvijen sistem prirodnog gasa i nije povezano sa sistemima ostalih zemalja, odredbe članova: 5, 6, 7.1, 7.2, 8,10, 11.2, 12, 16, 17, 20 i 21 ovog zakona se neće sprovoditi.

Član 25

Prelazne odredbe

1. Operator sistema transmisije izrađuje pravila pristupa mreži transmisije gasa u skladu sa Pravilnikom (EC) br. 1775/2005 i dostavlja naga na usvajanje Kancelariji Regulatora energije.

2. Ministarstvo energetike i rudarstvo donosi podzakonska akta utvrđena ovim zakonom i ostala akta za obezbeđivanje snabdevanja prirodnim gasom u skladu sa Direktivom 2004/67/EC.

Član 26

Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest (15) dana od dana objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

Zakon br. 03/L-133

2. novembar 2009.god.

Predsednik Skupštine Republike Kosovo

Jakup KRASNIQI